

FÖR EN FREDLIG OCH INKLUDERANDE SKOLA

Ett handledningsmaterial tillhörande
seriealbumet *Gränslöst mod*

Vi som står bakom

Clowner utan Gränser är en ideell organisation som arbetar världen över för att sprida skratt, hopp och drömmar till barn och ungdomar som växer upp i extremt utsatta miljöer. Varje år skickar vi professionella clowner, cirkusartister och musiker till länder drabbade av krig, naturkatastrofer eller andra sociala kriser för att stärka barns psykosociala hälsa. Andra organisationer gör så att människor överlever. Clowner utan Gränser får människor att börja leva igen.

www.skratt.nu

Skapare av *För en fredlig och inkluderande skola*:

Karin Tennemar, Ludvig Myrenberg och Jimmy Wallin

Formgivning: Annie Beckman

Finansierat av Sida.

Innehåll:

Målgrupp	5
Koppling till läroplan	5
Materialets innehåll	6
Samtalets betydelse	7
Kreativitetens styrka	9
Förslag på lektionsupplägg	9
Viktig förförståelse – Kopieringsunderlag	10
Aktiviteter	14
1. Förståelse	14
2. Reflektion	19
3. Engagemang	24
 Bilaga – Aktiviteternas koppling till gymnasieskolans ämnesplaner	 28

Hej!

Vad roligt att du har hittat det här materialet och vill arbeta för en fredlig och inkluderande skola och i förlängningen värld. Materialet är framtaget för att vara ett stöd för dig som pedagog när du ska samtala med dina elever om frågor som kan kännas svåra. Förhoppningsvis kommer det i slutändan inspirera dem till att bli engagerade samhällsmedborgare!

För en fredlig och inkluderande skola är ett handledningsmaterial kopplat till seriealbumet **Gränslöst mod** och innehåller tips och aktiviteter så att ni kan arbeta med seriealbumet i klassen. Målet är att ge eleverna större förståelse för flykting-
skapets ofrivillighet, mer kunskap om de Globala målen och förhoppningsvis ökat engagemang för mänskliga rättigheter och samhällsfrågor. Det här handledningsmaterialet är framtaget av Clowner utan Gränser med finansiellt stöd från Sida.

Gränslöst mod är ett seriealbum där åtta serietecknare utifrån olika perspektiv och erfarenheter har tecknat berättelser som handlar om hur det är att vara på flykt och komma till ett nytt land. Seriealbumet är framtaget i ett samarbetsprojekt mellan Clowner utan Gränser och Cirkus Cirkör med finansiellt stöd från PostkodLotteriets Kulturstiftelse.

Stora frågor kan skapa stora känslor. Därför har vi tagit fram detta material, som ett stöd till dig som pedagog och samtalsledare. Vi hoppas och tror att materialet kan hjälpa dig i ditt arbete.

Med hopp om en fredlig värld,
Clowner utan Gränser

Målgrupp

Målgruppen för den här handledningen är i första hand gymnasieskolans studie- och yrkesförberedande program. Materialet innehåller aktiviteter som gör det möjligt att arbeta med ämnena samhällskunskap, svenska, estetisk kommunikation, bild samt ämnet etnicitet och kulturmöten.

Det går även bra att arbeta med aktiviteterna på högstadiet. Flera moment återfinns även i grundskolans läroplan, så som till exempel mänskliga rättigheter, migration samt att elever ska träna sin kreativa förmåga för att uttrycka sig i tal och skrift tillsammans med andra. Dock kan du som lärare behöva göra vissa anpassningar och avgränsningar i aktiviteterna så att de passar yngre elever.

Kopplingar till gymnasieskolans läroplan

Innehållet i seriealbumet *Gränslöst mod* och materialet i den här handledningen lämpar sig väl för att arbeta med de delar i läroplanen som berör skolans värdegrund och övergripande mål.

Läroplanen för gymnasieskolan inleds med följande citat: "Skolväsendet vilar på demokratins grund". Därefter lyfts bland annat betydelsen av att gymnasieskolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och demokratiska värderingar.

"Förståelse och medmänsklighet" är också en av de grundläggande delarna i skolans värdegrund, där förmågan till inlevelse och förståelse för andra människor ska främjas. Främlingsfientlighet och intolerans ska bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Här påtalas även betydelsen av att förbereda eleverna för ett samhälle som ställer högre krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i kulturell mångfald.

I de övergripande målen och riktlinjerna lyfts även betydelsen av att skolan aktivt arbetar med normer och värderingar: "Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Skolans mål är att varje elev:

- Kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter.
- Respekterar andra människors egenvärde och integritet.

- Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.
- Kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia.
- Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.”

Materialets innehåll

Utöver ovanstående kopplingar till läroplanens värdegrund har även aktiviteterna i handledningsmaterialet kopplats till syfte, förmågor och centralt innehåll i ämnesplaner för svenska, samhällskunskap, estetisk kommunikation och bild. (Se bilaga sidan 30.)

Tanken är att aktiviteterna i det här materialet ska kombineras med läsning av seriealbumet *Gränslöst mod*. Målsättningen är att aktiviteterna ska hjälpa eleverna att bearbeta och vidareutveckla tankar och reflektioner samt bidra till ökade kunskaper och insikter i frågor som berör mänskliga rättigheter, migration, främlingsfientlighet och en fredligare framtid.

Varje aktivitet är kopplad till en eller flera serier i seriealbumet, samt indelade i tre olika teman:

1. **Förståelse:** Aktiviteter som fokuserar på förståelse för vad det innebär att vara på flykt samt aktiviteter för att öka kunskap och förståelse för det internationella regelverk som finns kring de mänskliga rättigheterna.
2. **Reflektion:** Aktiviteter som låter eleverna reflektera och arbeta med frågor om hur världen ser ut, hur de vill att världen ska se ut och vad de kan göra för att bidra till att de Globala målen uppfylls.
3. **Engagemang:** Aktiviteter som syftar till att skapa engagemang och vilja att agera för att bidra till förändring och en bättre värld för alla människor.

Under respektive tema finns dessutom tre olika typer av aktiviteter som gör det möjligt att variera och anpassa undervisningen.

1. **Individuell aktivitet:** Eleverna funderar och reflekterar själva för att sedan interagera i gruppen.
2. **Gruppaktivitet:** Eleverna arbetar tillsammans i grupp, diskuterar och skapar gemensamma lösningar och presentationer.
3. **Kreativ aktivitet:** Eleverna tränar sina kreativa förmågor med fokus på ett kreativt lärande – att lära på nyskapande sätt.

Samtalets betydelse

Samtalet som arbetsform finns inom ett flertal ämnen. Denna förmåga utvecklas genom att klasskamrater och lärare tillsammans kommunicerar kring frågor och aktivt deltar i reflekterande samtal. Utvecklandet av kommunikativa förmågor är en central del i ett flertal ämnesplaner, bland annat i ämnet svenska under rubriker som lyssna, tala, samtala, diskutera.

Många av aktiviteterna i den här handledningen bygger därför just på samtalet som metod.

Praktiska tips under samtalet:

- **Gemensamma samtalsregler.** Respekt för varandras åsikter är samtalets viktigaste fråga. Därför behöver ni kanske skapa gemensamma "spelregler" för dialogen. Skriv upp på tavlan saker ni i klassen tycker är viktigt att tänka på under samtalsövningarna. Det kan vara saker som kan ses som självklara, men att formulera och skriva ner reglerna istället för att ta dem för givna ger klassen en gemensam grund. Om problem uppstår under samtalen kan du som samtalsledare då gå tillbaka till listan och hänvisa till att "det här bestämde vi tillsammans".
- **Lirka upp invanda mönster.** För att stora frågor om värderingar och mänskliga rättigheter ska gå att diskutera i klassen måste du försöka lirka upp invanda mönster. Det kan ske genom att du exempelvis flyttar om eleverna från sina vanliga platser eller möblerar om i klassrummet.
- **Hålla fokus i samtalet.** Om samtalet "drar iväg" åt ett annat håll gäller det för dig som samtalsledare att bedöma om avstickaren är viktig för frågan eller om ni kan återkomma till den senare. En teknik för att hantera detta är *Hyllan*. *Hyllan* går till som så att du ritar en ruta i hörnet av tavlan där du skriver upp viktiga frågor som bör behandlas senare under lektionen. På detta sätt tydliggör du elevernas behov att prata om ett visst ämne. Samtidigt ger du dig själv en påminnelse om att komma ihåg frågan. Det gör det enklare för dig att avbryta en diskussion som kommit för långt bort ifrån den ursprungliga. Du lägger bara frågan på hyllan ett tag.
- **Låt alla komma till tals.** Ibland måste du som samtalsledare uppmärksamma de tystare eleverna med direkta frågor och ögonkontakt. Då kan frågor som bryter teoretiserande och istället behandlar känslor hjälpa samtalet framåt. Till exempel: "varför tror ni människor hamnar i låsta positioner så lätt i denna fråga?" eller "kan det vara så att människor undviker svåra beslut på grund av...".

Dialog vs. debatt

En prioritet för dig som samtalsledare är att säkerställa att diskussionen i klassen bidrar till dialog och inte debatt. Ibland behöver vi debatten för att tydliggöra argument men debatten har sina brister och kan leda till motsättning och polarisering. När du arbetar med samtal i helklass eller mindre grupper kan det därför vara bra att förtydliga vad just skillnaden mellan dialog och debatt är för eleverna. I faktarutan ställs de två metoderna mot varandra. Ta gärna upp några exempel i klassen inför en samtalsövning så att ni alla delar syn på hur ni vill att samtalet i klassen ska fortgå.

Dialog är samarbetsvilja: två eller flera sidor strävar tillsammans mot gemensam förståelse.

Debatt är oppositionellt: två sidor motsätter sig varandra och försöker bevisa att den andre har fel.

Dialogens mål är att söka förståelse.

Debattens mål är att vinna.

I dialogen lyssnar vi på den andra sidan för att förstå, finna mening och samtycke.

I debatten lyssnar vi på den andra sidan för att finna fel och brister för att kunna angripa argument.

Dialogen förutsätter att vi granskar även våra egna påståenden.

Debatten leder till kritik av de andras påståenden.

I dialogen öppnar vi oss för möjligheten att nå ännu bättre lösningar än de ursprungliga förslagen.

När vi debatterar försvarar vi de egna lösningarna som de bästa och utesluter andra alternativ.

Dialogen leder till öppenhet.

Debatten leder till inskränkthet.

I dialogen söker vi de gemensamma grunderna.

I debatten betonar vi skillnader.

I dialogen förutsätter vi att många människor har delar av svaret och att vi tillsammans kan nå fram till en fungerande lösning.

Debatten lockar oss att hävda att det bara finns ett rätt svar och att någon har detta enda svar.

Dialogen förblir öppen.

Debatten sätter punkt för vidare samtal.

Kreativitetens styrka

Ett av gymnasieskolans uppdrag är att "stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta nya idéer i handling och att lösa problem". Det innebär att eleverna ska få möjlighet att utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att det arbetet ska ske både självständigt och tillsammans med andra.

Varje tema i den här handledningen innehåller en kreativ uppgift. Vi tror på kreativitetens kraft och tycker därför att det är viktigt att det finns möjlighet för eleverna i skolan att träna och utveckla den. Lärandet i sig är ju en kreativ process. Genom att använda sig av sin kreativitet lär sig eleverna nya saker och sätter in dem i nya sammanhang. Fördelen med att arbeta med den kreativa processen är att kunskapen blir någonting mer än bara något som rabblas upp och redovisas. Kreativitet handlar också om att utmana sig själv och sina föreställningar samt finna nya lösningar på gamla problem. Det är något vi vill vara med och bidra till.

Förslag på lektionsupplägg

Materialet i handledningen går att använda på en mängd olika sätt. Här följer några grundläggande tips för att skapa ett gott arbetsklimat.

Så här använder du materialet – några grundläggande tips

- Läs igenom och bilda dig en uppfattning om de aktiviteter som finns: Vad behandlar de och på vilken nivå ligger de? Hur kan du anpassa dessa till dina elever och din undervisning?
- Gör de anpassningar som behövs för din elevgrupp.
- Skapa tydliga avgränsningar så att eleverna vet vad aktiviteten handlar om, hur genomförandet ska gå till samt hur resultatet ska användas.
- Ge eleverna tid för läsning av seriealbumet *Gränslost mod*, de flesta aktiviteter har sin utgångspunkt i seriealbumet.
- Använd de kopieringsunderlag som finns i detta material.
- Låt samtalen och den kreativa processen ta plats och arbeta aktivt för att undanröja hinder för detta.
- Missa inte tillfället att koppla arbetet till aktuella frågor som berör eleverna idag. Hur ser det ut i klassen, på skolan, i närsamhället eller i rikspolitiken? Vad finns det för frågor som ligger eleverna nära och som kan göra arbetet meningsfullt och relevant för den verklighet de lever i?

Lektionsupplägg för enskild lektion

För dig som vill arbeta med materialet under ett lektionstillfälle (cirka 60–90 minuter) föreslår vi att du väljer en aktivitet under temat "Förståelse".

1. Förbered eleverna för lektionen genom att dela ut serien *Gränslöst mod* och be dem läsa den serie vi föreslår i aktiviteten som läxa inför lektionen.
2. Genomför sedan någon av aktiviteterna "Vem blir jag på flykt?" eller "Att tvingas fly".
3. Låt eleverna i grupper diskutera frågorna som finns i aktiviteterna samt jämföra den serie de läst med upplevelser och tankar de fick under arbetet med aktiviteten.
4. Låt respektive grupp kort sammanfatta några av de saker som kom upp i diskussionen.

Lektionsupplägg för temadag

En temadag kring *Gränslöst mod* skulle kunna läggas upp på flera olika sätt, här är två förslag:

Med progression. Ett sätt är att välja ut en aktivitet under respektive tema, det gör att eleverna går från förståelse till reflektion och vidare till att engagera sig och agera. Låt grupper sammanfatta eller presentera arbetet efter varje del innan ni går vidare till nästa.

Med fokus på olika förmågor. Ett annat sätt är att eleverna i grupp arbetar tillsammans med en eller flera av aktiviteterna med fokus på olika förmågor. Avsluta dagen med att de får presentera sina arbeten för varandra, antingen i tvärgrupper eller i helklass.

- **Med fokus på det kreativa uttrycket.** Aktiviteter: *Välj ett mål och gör en serie. Förmedla ett budskap.*
- **Med fokus på reflektion och samtal.** Aktiviteter: *Vem blir jag på flykt? Att tvingas fly. Vilken värld vill jag leva i? Gör en engagemangslista.*
- **Med fokus på det skriftliga.** Aktiviteter: *Gör ett reportage. År 2030. Skriv ett brev.*

Internationella konventioner och överenskommelser – ett urval

När klassen gör aktiviteterna är det viktigt att eleverna har en förståelse för och kunskap om de konventioner, lagar och rättigheter som finns i världen. Det kommer också bidra till att era samtal inte grundar sig i tyckande utan förankras i de internationella överenskommelser som exempelvis Sverige skrivit under. På följande sidor följer ett urval av dessa som du kan kopiera och dela ut.

Många av textförklaringarna är från svenska regeringens webbplats om mänskliga rättigheter: www.manskligarattigheter.se. Där kan ni hämta mer information.

Kopieringsunderlag

FN:s konvention om barns rättigheter

Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Den innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn och är ett rättsligt bindande avtal för alla länder som anslutit sig. De har alla åtagit sig att göra sitt yttersta för att barns rättigheter ska respekteras och följas. Sverige var ett av de första länderna att skriva under barnkonventionen.

Alla artiklar i barnkonventionen är viktiga men det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor rörande barn:

- Att alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2).
- Att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut (artikel 3).
- Att alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Att alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad (artikel 12).

Flyktingkonventionen

FN:s flyktingkonvention redogör i detalj för vem som är "flykting", vilket rättsskydd, annat bistånd och sociala rättigheter en "flykting" har och bör få av de länder som skrivit under konventionen. För människor som är hotade och inte har möjlighet att få skydd inom sitt land är FN:s flyktingkonvention ett grundläggande internationellt skyddsnät.

Enligt konventionen är en "flykting" en person som känner en välgrundad fruktan för att utsättas för förföljelse i sitt hemland på grund av ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna är en samling artiklar som erkänner det inneboende värdet hos alla människor och deras lika och obestridliga rättigheter. Detta är grunden för frihet, rättvisa och fred i världen. Alla medlemsländer i FN har åtagit sig att säkerställa respekt för och efterlevnad av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

En gemensam uppfattning om innebörden av dessa rättigheter och friheter är av största betydelse för att uppfylla detta åtagande. Därför tillkännager generalförsamlingen denna allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna som en gemensam norm för alla folk och nationer i syfte att alla människor och samhällsorgan ska sträva efter att, genom undervisning och utbildning, främja respekten för dessa rättigheter och friheter samt genom progressiva åtgärder, både nationellt och internationellt, se till att de erkänns och tillämpas både bland folken i medlemsstaterna och bland folken i områden som står under deras jurisdiktion.

I FN:s allmänna förklaring finns många olika artiklar som bryter ned och förklarar vad de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna innebär. Några exempel är:

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 3

Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 13

1. Var och en har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser.
2. Var och en har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land.

Artikel 14

1. Var och en har rätt att i andra länder söka och åtnjuta asyl från förföljelse.
2. Denna rätt får inte åberopas vid rättsliga åtgärder som genuint grundas på icke-politiska brott eller på gärningar som strider mot Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 15

1. Var och en har rätt till en nationalitet.
2. Ingen får godtyckligt fräntas sin nationalitet eller nekas rätten att ändra nationalitet.

Artikel 30

Ingenting i denna förklaring får tolkas som att det innebär en rätt för en stat, en grupp eller en enskild person att ägna sig åt en verksamhet eller att utföra en handling som syftar till att omintetgöra någon av de rättigheter eller friheter som anges i förklaringen.

Agenda 2030 – för hållbar utveckling

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Världens länder har åtagit sig att från och med den 1 januari 2016 fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Agendan innehåller globala mål som syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. I Agenda 2030 finns 17 mål och 169 delmål. Metodmaterialet *För en fredlig och inkluderande skola* fokuserar på mål nummer 16.

Mål 16

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.

16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.

16.3 Främja rättssäkerheten på nationell och internationell nivå samt säkerställa lika tillgång till rättvisa för alla.

16.4 Till 2030 avsevärt minska de olagliga finansiella flödena och vapenflödena, öka möjligheterna att återvinna och återfå stulna tillgångar samt bekämpa alla former av organiserad brottslighet.

16.5 Väsentligt minska alla former av korruption.

16.6 Bygga upp effektiva och transparanta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

16.8 Utvidga och stärka utvecklingsländernas deltagande i institutioner för global styrning.

16.9 Senast 2030 tillhandahålla juridisk identitet för alla, inklusive födelseregistrering.

16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.

16.a Stärka berörda nationella institutioner, bland annat genom internationellt samarbete, i syfte att bygga upp kapacitet på alla nivåer, i synnerhet utvecklingsländer, för att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet.

16.b Verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.

Aktiviteter

1. Förståelse

Människor tvingas lämna hela sin värld bakom sig när de flyr fasor, faror och fattigdom. De förlorar nära och kära, tar sig till ett tryggare men främmande land och börjar om på nytt. För att etablerade svenskar ska kunna stötta och välkomna de människor som kommer till Sverige på flykt krävs en förståelse för vad det innebär att tvingas fly. Frågan kan kännas nästintill omöjlig att besvara men genom aktiviteterna i denna del kan eleverna få nya perspektiv och tankar och ur dessa kan förståelse och empati växa och gro.

→ Vem blir jag på flykt?

Syfte: Att eleverna får ökad förståelse för de val som människor på flykt tvingas göra och reflektera över de inskränkningar av livskvalité och rättigheter som flyktingskapets ofrivillighet innebär.

Koppling till ämnesplanen: Samhällskunskap och svenska.

Typ av uppgift: Individuell.

Tidsåtgång: Cirka 45 minuter.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på samt tillgång till *Gränslöst mod*.

Gör såhär:

Del 1

1. Alla i klassen ska läsa serien "Isaias" i *Gränslöst mod*.
2. Alla i klassen ska på ett varsitt papper skriva siffrorna 1–20 i en lång rad under varandra i vänsterkanten.
3. Eleven ska sedan dra ett streck rakt ner så det bildas en marginal till höger med plats för anteckningar.
4. Alla elever ska nu skriva en lista på 20 saker dom tycker om att göra. Alla möjliga saker uppmuntras. Stort som smått, vardagligt som festligt, komplicerade som enkla, tidskrävande som snabba.

Det kan vara svårt att komma på saker till en början så låt denna del ta lite tid, ungefär 10 minuter. Självklart får eleverna skriva fler eller färre saker men det är ingen tävling att komma på flest. Skriver en för få kan dock de andra delarna i övningen bli besvärliga att genomföra.

Som ledare av övningen kan det vara bra att också göra en egen lista som du kan utgå från i del 2 och 3 av aktiviteten.

Del 2

5. När klassen är redo att gå vidare ska de nu göra anteckningar på utrymmet bredvid listan, i den högra spalten. Be eleverna fundera och sedan anteckna i den högra spalten utifrån följande utmaningar:
- Skriv ett **K** bredvid varje sak som kostar mer än 20 kr att göra per gång. Det kan ibland vara svårt att avgöra, men till exempel är en förenings terminsavgift delat på antal träffar kanske mer än 20 kr. Att läsa en bok kostar inte pengar om det inte är att köpa nya böcker som är intresset.
 - Skriv ett **F** bredvid varje sak som du brukar göra tillsammans med en eller flera familjemedlemmar.
 - Skriv ett **E** bredvid varje sak du brukar göra ensam.
 - Ringa in tre saker som du skulle vilja ägna mer tid åt.
 - Skriv ett **P** bredvid varje sak som förutsätter att du behöver prata med andra.

Del 3

6. Eleverna ska nu tänka sig in i situationen att de tvingas lämna Sverige och fly till ett främmande land. De flyr till ett land där de inte kan språket och de kommer i värsta fall splittras från sin familj.
7. Be dem stryka över alla saker på sin lista som har ett **K**, **F** och **P** bakom sig. **K** för att situationen för människor på flykt ofta är ekonomiskt ansträngd. Pengar går åt till det allra nödvändigaste, som själva flykten, vatten och mat. **F** för att det inte alls är säkert att hela familjen kommer kunna fly tillsammans eller hålla ihop under flykten. **P** för att det inte kommer kunna gå att göra saker på det nya språket, det tar tid att lära sig prata och förstå ett helt nytt språk.

Obs. Det är viktigt att fokus ligger på förståelse, empati och solidaritet och inte på att måla upp ett skräckscenario. Övningen är en hjälp att ur ett eget perspektiv se hur livet förändras när du plötsligt tvingas på flykt.

8. Be eleverna i klassen reflektera över följande frågor och skriva ner sina tankar:
- Hur kändes det att behöva stryka över så många saker du tycker om att göra?
 - Vad tror du är det värsta med att vara på flykt från sitt hemland?
 - Vad tror du är det svåraste med att komma till ett helt nytt land för att söka skydd.
9. Diskutera och sammanfatta tillsammans i helgrupp.

→ Att tvingas fly

Syfte: Att eleverna får byta perspektiv för att få en ökad förståelse för hur det är att tvingas fly.

Koppling till ämnesplanen: Samhällskunskap och svenska.

Typ av uppgift: Gruppaktivitet.

Tidsåtgång: Cirka 30 minuter.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på och tillgång till *Gränslöst mod*.

Gör såhär:

1. Klassen läser serien "Man måste kämpa lite" i *Gränslöst mod*. Antingen tillsammans eller individuellt.
2. Du läser sedan upp följande påhittade nyhetsmeddelande för eleverna:
Extra! Extra! Detta är ett nyhetsmeddelande från er nya allsmäktige ledare! Jag har störtat Sveriges regering och ni lyder från och med nu under min makt. För att fira mig och min seger kräver jag total undergivens av svenska folket. Alla förrädare, ni som på något sätt ger stöd till den tidigare demokratin och rättssystemet, stödjer de mänskliga rättigheterna eller liknande kommer fängslas och torteras.
3. Berätta för eleverna att nu måste ni fly och att det är bråttom. De måste bestämma vad de ska ha med sig på sin flykt och kan bara ta med sig saker de kan bära. Vad är viktigast?

På nästa sida finns en lista på saker att välja mellan. Dela ut listan eller skriv upp på tavlan.

Kudde, lexikon, skor, ficklampa, varm tröja, kartbok, dator, fickkniv, tändstickor, mat, radio, mobilladdare, kamera, mobiltelefon, snöre, tält, vatten, sovsäck, bok, kortlek, tvål.

4. Låt eleverna under cirka fem minuter individuellt rangordna sakerna, där 1 är det viktigaste för dem att ta med sig på flykten.
5. Dela in klassen i mindre grupper om 3–4 elever och låt dem diskutera sina listor. Gruppen ska sedan ta fram en gemensam lista med de tio viktigaste sakerna.
6. Be grupperna redovisa för resten av klassen varför det är så viktigt att ta med sig just de tio saker de valt.
7. Med avstamp i övning och serien "Man måste kämpa lite", diskutera i klassen:
 - Hur tänkte ni när ni rangordnade sakerna själva?
 - Hur fungerade samarbetet i gruppen? Var det svårt att gemensamt komma fram till 10 saker?
 - Vad är skillnaden mellan materiella behov och andra behov (kärlek, omvårdnad, utbildning, läkarvård och liknande)?
 - Får alla människor i världen sina materiella och andra behov tillgodosedda?
 - Hur kan det påverka en person att inte få sina behov tillgodosedda?

Diskutera

- Hur tänkte ni när ni rangordnade sakerna själva?
- Hur fungerade samarbetet i gruppen? Var det svårt att gemensamt komma fram till 10 saker?
- Vad är skillnaden mellan materiella behov och andra behov (kärlek, omvårdnad, utbildning, läkarvård och liknande)?
- Får alla människor i världen sina materiella och andra behov tillgodosedda?
- För alla människor i Sverige sina materiella och andra behov tillgodosedda?
- Hur kan det påverka en person att inte få sina behov tillgodosedda?

→ Gör ett reportage

Syfte: Att eleverna utvecklar sin analysförmåga och blir mer medvetna om de mänskliga rättigheterna genom att använda sin kreativitet.

Koppling till ämnesplanen: Svenska och samhällskunskap.

Typ av uppgift: Kreativ aktivitet.

Tidsåtgång: Cirka 80-120 minuter. Eventuellt ytterligare tid för radio- och tv-reportage.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på, filma och spela in med eller andra hjälpmedel för den typ av reportage de väljer att göra. Samt tillgång till *Gränslost mod* och papperet "Internationella konventioner och överenskommelser - ett urval".

Gör såhär:

1. Eleverna väljer en serie i *Gränslost mod* som de vill granska.
2. Eleverna väljer en lag eller konvention (kopieringsunderlag i förståelsedelen av materialet) som passar till serien.
3. Exempelvis kan en elev läsa serien "Människor har fötter inte rötter" utifrån FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Efter att ha läst serien och lagen/konventionen ska eleven besvara följande eller liknande frågor:
 - Har karaktärerna i serien tillgång till de rättigheter som konventionen/lagen säger att människor ska ha?
 - Om ja, vilka rättigheter får de tillgodosedda och hur?
 - Om nej, vilka rättigheter har de inte tillgång till?
 - Hur påverkas människorna i serien när de inte får sina rättigheter tillgodosedda?
 - Vems ansvar är det?
4. Svaren på dessa frågor är utgångspunkt för det reportage eleven nu ska göra. Vilket typ av reportage bestämmer ni i klassen. Det kan exempelvis vara:

En skriftlig artikel

- Intresseväckande rubrik.
- Ingress som sammanfattar reportaget.
- Brödtext som svarar på alla frågor.
- Eventuella bilder och bildtext.

Ett radioreportage

- Utrustning för att spela in. En mobiltelefon fungerar fint!
- Spela in i ett tyst rum så inte andra ljud stör.
- Intervjua personer så inte bara en röst hörs.
- Se till att alla frågor besvaras i reportaget.

Ett tv-reportage

- Utrustning för att spela in. En mobiltelefon fungerar fint!
- Filma i en miljö som är ljus och tyst så inget stör.
- Filma passande miljöbilder medan du pratar.
- Se till att alla frågor besvaras i inslaget.

5. Eleven redovisar reportaget för resten av klassen. Diskutera och reflektera i mindre grupper eller storgrupp kring vad reportagen kom fram till.

2. Reflektion

Att tidigt bli medveten om sina mänskliga rättigheter men också hur dessa rättigheter gäller alla människor i världen är otroligt viktig kunskap för barn och unga. Genom förståelse och djupare reflektion av omvärlden kan målbilder av framtiden skapas. Att ta sig själv och sin röst på allvar är viktigt och genom tron på den kan människor gå från att bli åskådare till aktiva samhällsmedborgare som engagerar sig för en bättre värld.

→ Vilken värld vill jag leva i?

Syfte: Att eleverna ska reflektera över hur världen ser ut och vad de kan göra för att skapa förändringar till det bättre.

Koppling till ämnesplanen: Samhällskunskap och svenska.

Typ av uppgift: Individuell aktivitet som kan utvecklas till gruppaktivitet.

Tidsåtgång: Cirka 60 minuter.

Förberedelser: Att alla elever har något att skriva på samt tillgång till *Gränslöst mod* och papperet "Internationella konventioner och överenskommelser - ett urval".

Gör såhär:

1. Eleverna väljer en serie i *Gränslöst mod* och ska efter att ha läst den reflektera över hur världen ser ut idag men också kring vad de vill förändra.
2. Be nu eleverna skriva ner en sak som de vill förändra på olika nivåer i livet:
 - På skolan.
 - I Sverige.
 - I världen.

Exempel på stödmall som kan ritas upp på tavlan och användas.

Var	Vad vill du förändra?	Vem/vilka kan göra det?	Hur ska det göras?	Vad ska det leda till?
På skolan				
I Sverige				
I världen				

3. Efter att eleverna fyllt i mallen ska de nu reflektera över om dessa förändringar förbättrar livet för fler människor än bara eleverna själva. Innebär förändringarna att fler människor får ett bättre liv? Om ja, hur? Om nej, hur skulle förändringarna kunna anpassas för att det ska ske?

4. Låt eleverna presentera sina listor i smågrupper. Tillsammans ska de välja ut en förändringsidé som de vill utveckla.
5. Alla grupper får presentera sin förändring för resten av klassen med fokus på frågan "vad krävs för att vi ska nå dit?".

→ Året är 2030

Syfte: Genom att vända på perspektiven ge eleverna en tankeställare som visar att en bättre värld är möjlig.

Koppling till ämnesplanen: Samhällskunskap och svenska.

Tidsåtgång: Cirka 60 minuter.

Typ av uppgift: Gruppuppgift.

Förberedelser: Förbered gruppindelning av klassen och vilket delmål under mål 16 i Agenda 2030 varje grupp ska få. Se till att alla grupper har något att skriva med, tillgång till *Gränslöst mod* samt papperet "Internationella konventioner och överenskommelser - ett urval" och papperet "Agenda 2030 - en hållbar utveckling".

Gör så här:

1. Du som samtalsledare presenterar följande scenario för klassen:
"Vi gjorde det! Året är 2030 och de globala målen är uppfyllda! Fantastiskt! Men hur nådde vi egentligen hit?"
2. Dela in klassen i mindre grupper och tilldela grupperna varsitt delmål under mål 16 i Globala målen.
3. Gruppen ska nu gå igenom sitt delmål och diskutera hur just det målet faktiskt lyckades bli uppfyllt till i år – år 2030.
4. Frågor som kan hjälpa diskussionen på vägen kan vara:
 - Vilka var inblandade för att målet uppfylldes? FN? Sveriges politiker? Den allmänna befolkningen?
 - Gjorde vi (personerna i gruppen) något som bidrog till att målet uppfylldes? Om ja, vad? Om nej, varför?
 - Vad måste vi göra för att målet ska fortsätta vara uppfyllt i framtiden?
5. Gruppen sammanställer en lista som de presenterar för resten av klassen.
6. Tips! För att bli inspirerade och vända på sina perspektiv kan gruppen läsa serien "Ett främmande land" i *Gränslöst mod*.

→ Välj ett mål och illustrera

Syfte: Ökad och fördjupad förståelse för Globala målen genom reflektion och kreativa uttryck.

Koppling till ämnesplanen: Bild, estetisk kommunikation och svenska.

Tidsåtgång: Cirka 120–240 minuter uppdelat på flera pass.

Typ av uppgift: Kreativ aktivitet. Kan göras analog eller digital, enskilt eller i grupp.

Förberedelser: Tillgång till Gränslöst mod och papperen "Agenda 2030 - en hållbar utveckling" och "Internationella konventioner och överenskommelser - ett urval"

Gör såhär:

Del 1: Gruppdiskussion

1. Dela in er i mindre grupper.
2. Läs igenom mål 16 i Agenda 2030 i gruppen. Diskutera delmålen och välj ut ett delmål som ni vill göra en serie om.
3. Bestäm om ni vill göra serien tillsammans eller om någon/några vill arbeta själva. Oavsett vad ni väljer så är det viktigt att prata igenom delmålet ordentligt innan så alla förstår vad det handlar om.

Del 2: Skriva manus

1. Innan ni börjar teckna är det viktigt att ha hela berättelsen klar – börja därför med att skriva manuset för serien.
2. Allra först ska ni bestämma vilken målgrupp serien är menad för. Ska den vara för barn, ungdomar eller vuxna? Olika målgrupper kräver olika saker och det är viktigt att när ni skriver och tecknar hela tiden går tillbaka till målgruppen för att vara säkra på att serien passar den.
3. Vad ska er serie handla om? Exempelvis kan en serie bygga på berättelsen om hur delmålet uppfylldes eller berätta om vad delmålet handlar om. 4. Att besvara följande frågor kan vara en hjälp i manusskrivandet: Vad ska hända i serien? Vem/vilka handlar serien om? Vad ska hända i vilken ruta? Ska serien vara allvarlig eller komisk?
5. När ni skrivit manuset kan det vara bra att låta en klasskamrat läsa för att se att texten är förståelig för en utomstående.

Del 3: Teckna serien

1. **Material och teknik** – När manuset är klart är tiden inne för att bestämma hur serien ska tecknas. Ska ni göra den digitalt eller analogt?
För analog serie: Papper, blyerts- och tuschpennor är de vanligaste verktygen för att teckna en serie. Men det finns även andra sätt! Tycker en det är svårt att rita kan kollage passa. Då kan ni till exempel klippa ut ansikten från en tidning och rita enkla kroppar till vilket ofta brukar ge en komisk effekt.

För digital serie: Om ni har tillgång till teknik och program kan en också göra serien digitalt. Exempelvis kan ni ta bilder med mobilkameran och låta varje bildruta i serien utgöras av ett fotografi. Fotografiet, text, pratbubblor och liknande kan läggas in i rutmallen med hjälp av lämpligt rit- eller layoutprogram som till exempel Adobe Photoshop, Stripe Designer eller Comic life.

En historia består i stora drag av en början, mitt och avslut. Om vi tar serien på papperet som exempel så inleds den med att berätta om hur verkligheten ser ut. Vi får sedan se en mitt av två bilder där serien berättar om åtgärder som kan göras för att skapa förändring. Berättelsen knyts sedan ihop och avslutas i sista rutan med en retorisk fråga för att skapa reflektion hos läsaren.

2. **Teckna och gestalta** – Nu är det dags att börja teckna! Enklast är att använda kopieringsunderlaget, men behövs fler rutor eller andra format går det så klart bra att rita upp en egen mall.

Tips!

- Rita första med blyerts och fyll sedan i med tusch eller bläckpenna. Sudda ut blyertsen när allt torkat.
- Om ni ska använda pratbubblor – skriv då texten först och gör bubblan runt efter. Det är det enda sättet att säkert veta att texten får plats.
- Många serietecknare använder bara versaler när de textar. Det gör att alla bokstäver blir lika höga och en slipper ha för stora mellanrum mellan raderna i pratbubblorna vilket ger mer utrymme.
- Använd internet för att ta reda på hur saker och ting ser ut. Det är mycket lättare att teckna om en slipper gissa hur operahuset i Sidney eller en Dalahäst ser ut.

Del 4: Presentera och utvärdera

Sammanställ de färdiga serierna i en utställning där alla i klassen kan ta del av varandras arbete. Låt respektive serietecknare kort presentera sin serie och tankarna bakom. Alla kan sedan gå runt och läsa, fråga och diskutera innehållet i serierna.

Avsluta med en gemensam diskussion.

Hur gick det att illustrera Agenda 2030, mål 16? Lyft upp de tankar och lärdomar som väckts under arbetets gång.

Kom ihåg! Det viktigaste är alltid historien som berättas,
inte hur snygg serien är!

--

--	--

--	--

3. Engagemang

Genom att få förståelse för människor i utsatthet kan engagemang skapas. Att kanalisera sina känslor och tankar till faktiskt engagemang är nyttigt både för personen som gör det och personen det hjälper.

→ Skriv ett brev

Syfte: Att eleverna får ta till sig en person på flykts historia, reflektera kring vad vi kan göra för att stötta människor som kommer till Sverige på flykt och se sin egen roll i detta.

Koppling till ämnesplanen: Svenska och samhällskunskap.

Typ av uppgift: Individuell. Analog eller digital.

Tidsåtgång: Cirka 60 minuter.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på alternativt tillgång till lämpliga dataprogram samt *Gränslöst mod* och papperet "Internationella konventioner och överenskommelser - ett urval".

Gör såhär:

1. Alla elever i klassen ska välja ut en serie i *Gränslöst mod* där de vill skriva ett brev till en av karaktärerna i serien.
2. Efter att ha läst serien och reflekterat ska eleverna nu individuellt skriva sitt brev.
3. Frågor som kan vara till hjälp att utgå ifrån är exempelvis:
 - Hur kände du när du läste serien?
 - Vad vill du säga till personen serien handlar om?
 - Har du några frågor till personen i serien?
 - Finns det något du skulle vilja förändra i vad personen i serien upplevt?
 - Vad lärde du dig av att läsa serien i fråga?
 - Vad tror du om framtiden?

Hej Isaias!

Jag hoppas att du mår bra. Jag läste nyss berättelsen om ditt liv i seriealbumet *Gränslöst mod* och kan inte sluta tänka på allt du tvingats gå igenom. Det fick mig att känna mig så arg och ledsen över att världen ser ut som den gör och att du och så många andra människor lever i så stor utsatthet. För mig, som aldrig sett krig, tvingats fly eller varit fattig, är det svårt att förstå. Men din historia fick mig att inse många saker och jag vill göra allt jag kan för att hjälpa dig och andra. Jag hoppas det finns något jag kan hjälpa dig med. Vad skulle det kunna vara? Jag vill få min familj och alla mina vänner att också hjälpa till. Har du förslag på vad vi kan göra för att göra världen bättre? Jag tycker att Sveriges politiker borde ta större ansvar för alla ni som tvingas fly från era hemländer. I Sverige är det fred och vi borde kunna ta hand om er. Det är viktigare att ta hand om människor än att lägga pengarna på annat. Jag ska skriva ett brev till Sveriges statsminister också och berätta om dig och ge hen ett exemplar av *Gränslöst mod*. Då kanske hen också förstår att Sverige måste göra mer för att hjälpa. Jag hoppas att världen snart blir en bättre plats för alla människor. Tack för att du berättade om allt du varit med om Isaias. Det öppnade verkligen mina ögon. Nu ska jag börja engagera mig för människors rättigheter mer.

Med vänliga hälsningar,
Karin

Tips på frågor att utfå ifrån när du skriver ditt brev

- Hur kände du när du läste serien?
- Vad vill du säga till personen serien handlar om?
- Har du några frågor till personen i serien?
- Finns det något du skulle vilja förändra i vad personen i serien upplevt?
- Vad lärde du dig av att läsa serien i fråga?
- Vad tror du om framtiden?

→ Gör en engagemangslista

Syfte: Att eleverna ska samarbeta och tillsammans se vad de som privatpersoner och klass kan göra för att stötta människor på flykt och påverka världen.

Koppling till ämnesplanen: Svenska och samhällskunskap.

Typ av uppgift: Gruppaktivitet.

Tidsåtgång: Cirka 60 minuter.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på samt tillgång till *Gränslöst mod*.

Gör såhär:

1. Längst bak i *Gränslöst mod* finns en lista med förslag på vad en kan göra för att engagera sig för människor på flykt.
2. Gå igenom listan tillsammans i klassen.
 - a. Välj ut de fem punkter ni tror skapar mest förändring. Diskutera.
 - b. Är det någon av punkterna på listan ni gjort? Hur gick det? Märkte ni någon förändring?
3. Nu är det dags för er i klassen att tillsammans göra en egen lista med nya punkter. Diskutera i mindre grupper och kom med förslag i storgrupp. Tillsammans ska ni sätta er klass engagemangslista på print.
 - Alla i gruppen skriver i 5 minuter på sin egen lista.
 - Gruppen gör en lista tillsammans utifrån alla elevers lista.
 - Bestäm tillsammans de fem viktigaste åtgärderna.
 - Listan kan ni antingen skriva upp på tavlan eller rita upp på papper. Ett tips är att dela med sig av listan till resten av skolan för att inspirera andra!

→ Förmedla ett budskap

Syfte: Att eleverna ska sammanfatta ett tydligt budskap utifrån vad de själva har tagit med sig från innehållet i *Gränslöst mod*. Att med hjälp av text, bild och andra uttryck förmedla ett budskap till en tydlig målgrupp.

Koppling till ämnesplanen: Svenska, samhällskunskap, bild och estetisk kommunikation.

Tidsåtgång: Cirka 60-120 minuter.

Typ av uppgift: Kreativ aktivitet. Analog eller digital.

Förberedelser: Se till att alla i klassen har något att skriva på alternativt de dataprogram som behövs för att göra en digital affisch samt tillgång till *Gränslöst mod*.

Gör såhär:

1. Efter att ha läst serierna i *Gränslöst mod* ska eleverna nu reflektera över vad de tar med sig allra mest från läsningen.
2. Utifrån denna lärdom/tanke/känsla ska eleven nu formulera ett budskap.
3. Budskapet ska eleven illustrera i kombination av text och bild på en affisch som ska gå att sätta upp på exempelvis stan för att påverka andra människor.
4. Eleven kan vara hur kreativ hen vill i skapandet av affischen så länge budskapet når fram. Det kan vara bra att tänka på:
 - Vem är mottagare för affischen? Anpassa innehåll till målgrupp.
 - Intresseväckande.
 - Att bild och text hör ihop.
 - Är budskapet tydligt?
5. Eleven redovisar för resten av klassen.
6. Tips! En idé kan vara att sätta upp alla elevernas affischer som en utställning på skolan för att inspirera andra.

Lycka till med arbetet!

Tillsammans kan vi skapa förändring!

Bilaga – Aktiviteternas koppling till gymnasieskolans ämnesplaner

Syfte och förmågor

Här följer ett urval från ämnena samhällskunskap, svenska, bild, estetisk kommunikation samt etnicitet och kulturmöten som visar hur aktiviteterna kan kopplas till ämnesplanernas syfte och förmågor.

Samhällskunskap 1a1 50p + 1b 100

"I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna inklusive barns och ungdomars rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter. Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att uttrycka kunskaper och uppfattningar såväl muntligt som skriftligt samt med hjälp av modern informationsteknik.

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
- Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer."

Svenska 1 100p

"Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter.

Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv.

I undervisningen ska eleverna ges rikliga tillfällen att tala, skriva, läsa och lyssna. Undervisningen i muntlig och skriftlig framställning ska ge eleverna tillfälle att värdera andras muntliga framställningar och texter samt bearbeta sina egna muntliga framställningar och texter, efter egen värdering och andras råd.

Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.
- Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. Att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.
- Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa."

Bild 1 100p

"Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och färdigheter i hur bilduttryck konstrueras, framställs och används för kommunikation.

Undervisningen ska erbjuda metoder som leder till att eleverna utvecklar en öppen attityd och förmåga till nytänkande, idériedom och personligt uttryck.

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla en bred förståelse av bildens språkliga funktioner och hur bilden kommunicerar, genom att presentera sina arbeten i utställningar och samproduktioner med olika aktörer

Undervisningen i ämnet bild ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att se, analysera, tolka och samtala om olika typer av bilder. Förmåga att använda ämnesområdets språk och etablerade begrepp för att förklara och värdera eget och andras bildarbete samt andra visuella företeelser.
- Kunskaper om bildens funktion och användningsområden i samhället, i nutida, historiskt, nationellt och internationellt perspektiv.
- Förmåga att arbeta nytänkande, idérikt och med personligt uttryck samt att arbeta i kreativa processer. Förståelse av vad ett konstnärligt förhållningssätt innebär."

Estetisk kommunikation 100p

"Undervisningen i ämnet estetisk kommunikation ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i att kommunicera med estetiska uttrycksmedel.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla färdigheter i metoder, tekniker och redskap för att interagera och samverka med medskapare och publik.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar lust att arbeta med konstnärliga processer och ge dem möjlighet att utveckla förståelse av hur betydelser kan skapas och uppfattas och hur man kan kommunicera om dem.

Eftersom ämnet har en utforskande karaktär ska eleverna uppmuntras att söka nya vägar för skapande och kommunikation. De ska uppmuntras att experimentera, pröva olika uttryck och uttrycksformer och att samverka med andra elever och mellan olika estetiska uttryckssätt.

Undervisningen i ämnet estetisk kommunikation ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att förmedla idéer, stämningar och betydelser med nya och traditionella estetiska uttrycksmedel.
- Förmåga att skapa mening med estetiska metoder och arbeta gränsöverskridande.
- Förmåga att samarbeta, samverka och interagera.
- Förståelse av kreativa och kommunikativa processer.
- Förståelse av hur estetiska uttryck och känslöstämningar kan samverka och användas i olika sammanhang."

Etnicitet och kulturmöten 100 p

"Undervisningen i ämnet sociologi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om olika samhällsförhållanden och om hur människor formas av och skapar samhällen, kulturer och identiteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika teorier som finns om detta. Undervisningen ska även leda till att eleverna utvecklar kunskaper om människors handlingar, sociala relationer och sociala processer med utgångspunkt i såväl samhällsförändringar som människors möten i vardagen.

Undervisningen i ämnet sociologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att diskutera samhällets, egna och andras attityder samt diskutera handlingar och värdera olika ståndpunkter.
- Förmåga att problematisera kulturmöten och sociala processer på individ-, grupp- och samhällsnivå."

Aktiviteters koppling till centralt innehåll

Samtliga aktiviteter har kopplingar till centralt innehåll för något av ämnena samhällskunskap, svenska, bild och estetisk kommunikation.

1. Förståelse

Vem blir jag på flykt?

Syfte: att eleverna får ökad förståelse för de val som människor på flykt tvingas göra och reflektera över de inskränkningar av livskvalité och rättigheter som flyktingkapets ofrivillighet innebär.

Att tvingas fly

Syfte: att eleverna får byta perspektiv för att få en ökad förståelse för hur det är att tvingas fly.

Koppling till ämnesplaner i samhällskunskap och svenska:

Samhällskunskap 1a1+1b

Centralt innehåll

- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter.
- Gruppers och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Svenska 1

Centralt innehåll

- Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd för muntlig framställning. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.

Gör ett reportage

Syfte: Att eleverna ska utveckla sin granskningsförmåga och bli mer medvetna om de mänskliga rättigheterna samt använda sin kreativitet och analysförmåga för att skapa en nyhet av vad de kommer fram till.

Koppling till ämnesplaner i samhällskunskap och svenska:

Samhällskunskap 1a1+1b

Centralt innehåll

- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl som de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Massmediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka. Mediers innehåll och nyhetsvärdering.
- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Svenska 1

Centralt innehåll

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text. Citat- och referatteknik. Grundläggande källkritik.
- Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.

2. Reflektion

Vilken värld vill jag leva i?

Syfte: Att eleverna ska reflektera över hur världen ser ut och vad den vill och kan göra för att påverka den till det bättre.

År 2030

Syfte: Genom att vända på perspektiven ge eleverna en tankeställare som visar att en bättre värld är möjlig.

Koppling till ämnesplaner i samhällskunskap och svenska:

Samhällskunskap 1a1+1b

Centralt innehåll

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom eu. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.
- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Svenska 1

Centralt innehåll

- Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd för muntlig framställning. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera språk och språklig variation samt diskutera språkriktighetsfrågor.

Välj ett mål och illustrera det

Koppling till ämnesplaner i bild och estetisk kommunikation:

Bild

Centralt innehåll

- Arbete med konstnärliga processer, både enskilt och i grupp. Metoder för idéproduktion, till exempel brainstorming, skissarbete, inspirerande förebilder. Problemlösning i bild. Metoder för att driva och ta ansvar för egna arbetsprocesser och dokumentation, till exempel portföljmetoden.
- Praktiskt bildarbete och konstnärliga kompositionstraditioner för två- och tredimensionella bilder, färgteorier och färgsystem, bildspråkliga teorier och modeller samt grundläggande kommunikationsteorier. Hur bilden och bildens uppbyggnad kommunicerar med betraktaren och hur betraktaren tolkar bilden utifrån dess beståndsdelar. Arbete med att utforma bildspråkliga budskap med tydliga intentioner.

Estetisk kommunikation

Centralt innehåll

- Grundläggande estetiska uttrycksformer, tekniker och metoder.
- Utforskande av kreativa möjligheter och av kommunikation med estetiska uttrycksmedel.
- Gruppdynamik i skapande arbete.
- Aktiv samverkan mellan olika konstformer för framställning av ett verk.
- Grundläggande konstnärlig produktionsprocess från idé till färdig gestaltning.
- Presentation av färdig gestaltning.

3.Engagemang

Skriv ett brev

Syfte: Att eleverna får ta till sig en person på flykts historia, reflektera kring vad vi kan göra för att stötta människor som kommer till Sverige på flykt och se sin egen roll i detta.

Gör en engagemangslista

Syfte: Att eleverna ska samarbeta och tillsammans se vad de som privatpersoner och klass kan göra för att stötta människor på flykt och påverka världen.

Koppling till ämnesplaner i samhällskunskap och svenska:

Samhällskunskap 1b1+1b

Centralt innehåll

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom eu. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.
- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Svenska 1

Centralt innehåll

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. Vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.

Förmedla ett budskap

Syfte: Att eleverna ska sammanfatta ett tydligt budskap utifrån vad de själva har tagit med sig från innehållet i *Gränslöst mod*. Att med hjälp av text, bild och andra uttryck förmedla ett budskap till en tydlig målgrupp.

Koppling till ämnesplaner i samhällskunskap, svenska, bild och estetisk kommunikation:

Samhällskunskap 1b1+1b

Centralt innehåll

- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Svenska 1

Centralt innehåll

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. Vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Grunderna i den retoriska arbetsprocessen.

Bild

Centralt innehåll

- Arbete med konstnärliga processer, både enskilt och i grupp. Metoder för idéproduktion, till exempel brainstorming, skissarbete, inspirerande förebilder. Problemlösning i bild. Metoder för att driva och ta ansvar för egna arbetsprocesser och dokumentation, till exempel portföljmetoden.

Estetisk kommunikation

Centralt innehåll

- Grundläggande estetiska uttrycksformer, tekniker och metoder.
- Utforskande av kreativa möjligheter och av kommunikation med estetiska uttrycksmedel.
- Gruppdynamik i skapande arbete.
- Aktiv samverkan mellan olika konstformer för framställning av ett verk.
- Grundläggande konstnärlig produktionsprocess från idé till färdig gestaltning.
- Presentation av färdig gestaltning.

I läroplanen för gymnasieskolan lyfts bland annat betydelsen av att skolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och demokratiska värderingar. I de övergripande målen och riktlinjerna lyfts även betydelsen av att skolan aktivt arbetar med normer och värderingar. Det här handledningsmaterialet stöttar dig som pedagog i det arbetet. Här finns aktiviteter som ska hjälpa eleverna att bearbeta och vidareutveckla tankar och reflektioner samt bidra till ökade kunskaper och insikter i frågor som berör mänskliga rättigheter, migration, främlingsfientlighet och en fredligare framtid. Handledningsmaterialet ges ut av Clowner utan Gränser med stöd från Sida.

